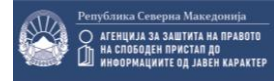

Projekti financohet nga
Bashkimi Evropian

Promovimi i transparencës dhe
llogaridhënies në administratën publike

Ky dokument është përgatitur në kuadër të projektit "Promovimi i Transparencës dhe Përgjegjshmërisë në Administratën Publike", financuar nga Bashkimi Evropian, dhe zbatuar nga një konsorcium i drejtuar nga PwC. Gjetjet, përfundimet dhe pikëpamjet e shprehura në këtë dokument nuk duhet të konsiderohen në asnjë mënyrë se pasqyrojnë politikatat ose opinionet e Bashkimit Evropian. Dokumenti është përgjegjësi vetëm e autorit.

Projekti "Promovimi i Transparencës dhe Përgjegjshmërisë në Administratën Publike"

Analizë e zbatimit të Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik me rekomandime për përmirësimin e sistemit për qasje të lirë në informata

Autor

M-r Dançe Danillovska - Bajdevska

Shkup, Gusht 2022 .

1. Hyrje

Qëllimi i këtij dokumenti të politikave publike është të ofrojë një pasqyrë të situatës lidhur me zbatimin e Ligjit për qasje të lirë në informacione me karakter publik në Republikën e Maqedonisë së Veriut (në tekstin e mëtejme: Ligji) që nga zbatimi i Ligjit më 30.11.2019 deri në fund të tremujorit të tretë të vitit 2022. Gjatë analizës së të dhënave është marrë parasysh kufizimi i zbatimit të Ligjit në vitin e parë të zbatimit, sepse është një vit pandemik mbarëbotëror i shkaktuar nga Covid-19 në të cilin në vend për një periudhë të caktuar, nga muaji mars deri në qershor 2020 punimet janë kryer në gjendje të jashtëzakonshme. Dokumenti ofron rekomandime për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacione publike, përmes: (a) futjes së mekanizmave dhe aktiviteteve për avancimin e zbatimit të ligjit në fuqi dhe (b) rekomandimeve për ndryshime dhe plotësime të mëtejshme në ligj.

Për të kryqëzuar gjetjet nga zbatimi i ligjit, të cilat janë identifikuar nga Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione të Karakterit Publik dhe Shoqërisë Civile, me përvojat e poseduesve të informacionit dhe aplikantëve, u organizuan dy debate (fokus grupe). Njëra me zyrtarët për ndërmjetësimin e informacionit, dhe tjetra me përfaqësues nga shoqatat dhe fondacionet, për të ndarë përvojat e tyre si kërkues, për të identifikuar problemet dhe sfidat në realizimin e të drejtës për qasje të lirë në informacion. Debatet (fokus grupet) u organizuan në kuadër të projektit IPA2 "Transparenca dhe Llogaridhënia e Administratës Publike", financuar nga BE-ja dhe zbatuar nga një konsorcium i udhëhequr nga PwC. Të dy debatet u moderuan, të fokusuar në tematikë, nga ekspertë të lartë të projektit, me synim evidentimin e mangësive dhe sfidave në zbatimin e ligjit, si dhe strukturimin e propozimeve për avancimin e realizimit të së drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik, si një nga mënyrat për të ndërtuar institucione të hapura, transparente dhe të përgjegjshme dhe një mjet për të luftuar korrupsionin. Dokumenti i politikës publike është i dedikuar për publikun profesional dhe për diskutime shtesë ekspertësh, në mënyrë që t'u mundësojë ekspertëve të fushës të japin një mendim mbi konkluzionet dhe rekomandimet e dhëna për promovimin e zbatimit të së drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik. Dokumenti do të përdoret për avokim para politikëbërësve për të mundësuar mekanizma dhe aktivitete për zbatimin e zgjeruar të Ligjit, për të cilin është e nevojshme të ndahen burime financiare shtesë nga buxheti i shtetit, si dhe për ndryshimet dhe plotësimet e ardhshme në ligj.

Temat kryesore të diskutimit në debatin me zyrtarët në mesin e poseduesve të informacionit ishin në lidhje me përvojat e zyrtarëve në zbatimin e ligjit në lidhje me: listën e informacionit; detyrimet për transparencë aktive dhe rregullime të brendshme ndërmjet poseduesve të informacionit; procedura e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë (afati i përgjigjes ndaj kërkesës së paraqitur, plotësimi i kërkesës, përcjellja e kërkesës, qasja e pjesëshme, veprimi sipas kërkesës/heshtja e administratës); praktika e publikimit të informacionit që përgatitet një herë për një kërkues pasi është paraqitur një kërkesë për qasje të lirë; zbatimin e rregullave për rimbursimin e kostove të ndërmjetësimin të informacionit etj. Gjithashtu, zyrtarët për qasje të lirë në informata kanë identifikuar vështirësi në zbatimin e ligjit në rastet kur marrin kërkesa të pasakta; procedura në rastet kur nuk ka procedura të brendshme (të brendshme) për përgatitjen e përgjigjes nga departamentet, pra sektorët e poseduesit të informacionit; dhe tejkalimin e problemeve të mungesës së stafit dhe kohës dhe edukimit të vazhdueshëm të personave përgjegjës dhe zyrtarë. Të njëjtat tema ishin objekt diskutimi me përfaqësues të shoqatave dhe fondacioneve që kanë përvojë nga zbatimi i mëhershëm i ligjit si kërkues të informacionit.

2. Rregullimi i të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik në të drejtën ndërkombëtare dhe të brendshme

E drejta e qytetarëve për qasje të lirë në informacione me karakter publik përfshihet në të drejtat themelore të njeriut dhe është një mekanizëm efektiv për kontrollin e organeve shtetërore nga qytetarët. Liria për të marrë dhe dhënë informacion përkrahur dhe përcakton demokracinë në çdo vend, prandaj organizatat ndërkombëtare mbrojnë respektimin e saj, si dhe përkthimin e saj në legjislacionin vendas. E drejta për qasje të lirë në informacione me karakter publik gjendet në një sërë dokumentesh ndërkombëtare të miratuara nga Kombet e Bashkuara, Këshilli i Evropës, Bashkimi Evropian, Bashkimi Afrikan, Organizata e Shteteve Amerikane, Banka Botërore dhe në 15 vitet e fundit ka pasur një rritje të ndjeshme në legjislacionin kombëtar.

Kjo e drejtë është përcaktuar në vitin 1991. me Kushtetutën e Maqedonisë, në nenin 16 paragrafi 3, i cili "garanton qasje të lirë në informata, lirinë e pranimit dhe transmetimit të informatave", në pjesën e lirive dhe të drejtave themelore të njeriut dhe qytetarit. Kjo do të thotë se qytetarët dhe personat juridikë kanë të drejtën e qasjes në të gjitha informacionet e krijuara dhe të disponueshme nga autoritetet shtetërore. Pesëmbëdhjetë vjet më vonë, në vitin 2006, u miratua Ligji për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik. Ai pësoi ndryshime më të rëndësishme në fillim të vitit 2010, të cilat përmirësuan kuadrin ligjor që garanton të drejtën e qasjes në informacione dhe i përafrohet pjesërisht me standardet ndërkombëtare dhe evropiane. Në sistemin juridik të Maqedonisë, çdo gjë që nuk është e rregulluar me Ligjin për qasje të lirë në informata është e rregulluar me Ligjin për procedurë të përgjithshme administrative dhe ligje të tjera. Megjithatë, megjithëse kuadri ligjor u vlerësua si i kënaqshëm disa vite pas zbatimit të tij, ai përsëri përmbante dispozita për të cilat thuhej se "përrjashtimet nga qasja në informacione me karakter publik ishin formuluar në mënyrë të paqartë, duke lënë hapësirë për interpretime arbitrare". Sanksionet e përcaktuara në ligj ishin të paqarta dhe nuk ishin zbatuar në praktikë. Partitë politike nuk ishin të regjistruara në listën e poseduesve të informacionit". Për sa i përket zbatimit të ligjit, dhjetë vjet pas miratimit të tij, klasifikimi i tepruar i informacionit që nuk binin në regjimin e përjashtimeve të përcaktuara në ligj, u trajtua si pengesa kryesore me të cilën përballen gazetarët në procedurat e marrjes së informacionit.

Prandaj, për shkak të transparencës së kufizuar të konstatuar të institucioneve dhe realizimit jo të plotë të së drejtës së personave fizikë dhe juridikë për qasje në informacione me karakter publik, në vitin 2018 filloi procesi i përgatitjes së Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione me karakter publik. Vërejtje nga palët e interesuara i referoheshin: rritjes së mbulimit të poseduesve të informacionit; përcaktimi i termit "interes publik"; zvogëlimi i fushës së përjashtimeve nga informacioni dhe përcaktimi i saktë i tyre; rritja e fushës së informacionit që publikohet në mënyrë proaktive; shkurtimin e afatit për dhënien e përgjigjes nga poseduesi i informacionit; si dhe rritjen e kompetencave të autoritetit dytësor në drejtim të zhvillimit të procedurës së kundërvajtjes. Në maj të vitit 2019, Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut miratoi Ligjin e ri për qasje të lirë në informacione publike.

Qëllimi i Ligjit për qasje të lirë në informacione me karakter publik është të sigurojë publicitet dhe hapje në veprimet e poseduesve të informacionit, si dhe u mundëson personave fizikë dhe juridikë të ushtrorjnë të drejtën për qasje të lirë në informacione publike. Funksionalizimi i dispozitave ligjore është bërë përmes Udhëzimit për mënyrën dhe procedurën e zbatimit të ligjit. Për arritjen e qëllimit, Ligji parasheh detyrimin për poseduesit e informacionit që të ofrojnë informacion për publikun, t'u përgjigjen kërkesave për qasje në informacione me karakter publik (qasje reaktive), por gjithashtu

përmban dispozita për publikimin proaktiv të informacionit, pra publikimi i pavarur i informacionit, i njohur si transparencë aktive.

Duke vënë theksin në transparencën aktive, dhe duke marrë parasysh trendet e reja dhe proceset e dixhitalizimit që po ndodhin në botë, shoqëria civile në vend krijoi dhe më pas zbatoi në vazhdimësi Indeks të Transparencës Aktive në Maqedoninë e Veriut. Në të njëjtën kohë, në Planin Kombëtar të Veprimit për Partneritetin për Qeverisje të Hapur (2021-2023) i cili synon angazhimet për vazhdimin e aktiviteteve në lidhje me promovimin e transparencës, llogaridhënies, proaktivitetit, gjithëpërfshirjes, parandalimit të korrupsionit dhe qeverisjes së mirë, Përkushtimi për publikim aktiv të informacionit nga poseduesit është vendosur përmes përpjekjeve të intensifikuara të Agjencisë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik për të përmirësuar transparencën aktive ndërmjet poseduesve të informacionit.

Po ashtu, një vend të rëndësishëm në mesin e akteve të miratuara për sigurimin e publicitetit dhe hapjes ka pasur edhe Strategjia e miratuar për Reformën në Administratën Publike 2018-2022, me një fushë të veçantë "Transparenca dhe llogaridhënia", ku çështja e lirisë së informimit, d.m.th. e aksesit, zë pjesën më të madhe të informacionit publik. Aktivitetet pasues pas fillimit të zbatimit të ligjit ishte përgatitja dhe miratimi i Strategjisë për transparencë të Qeverisë së Maqedonisë së Veriut (2019-2021), qëllimi i së cilës ishte të arrihet transparencë më e madhe e organeve qendrore të ekzekutivit. pushtet në mënyrë indirekte ose të menjëhershme.

3. Realizimi i të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Procedura për ushtrimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik në thelb është procedurë administrative, por Ligji për Qasje të Lirë përcakton edhe përjashtime të caktuara nga rregullat e procedurës së përgjithshme administrative. Kjo procedurë për ushtrimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione fillon me nismën për fillimin e procedurës nga kërkuesi i informacionit, pra me paraqitjen e një kërkesë me gojë ose me shkrim nga persona fizikë dhe juridikë, vendas dhe të huaj. Kjo do të thotë se kjo procedurë nuk është nisur sipas detyrës zyrtare. Për dallim nga kjo metodë, e njohur edhe si qasja reaktive në informacion, e cila nënkupton të drejtën e qytetarëve për të kërkuar nga poseduesit e informacionit, Ligji për Qasje të Lirë në Informacione rregullon detyrën e poseduesve të informacionit për të informuar publikun dhe për të publikuar informacionin që lind nga kompetenca dhe puna e poseduesit të informacionit (siç u tha më lart, e njohur si transparencë aktive). Poseduesit duhet ta përmbushin këtë detyrë në mënyra të ndryshme dhe në faqen e tyre të internetit janë të detyruar të publikojnë informacione që dalin nga kompetenca dhe puna e poseduesit të informacionit. Për funksionalizimin e kësaj dispozite, Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë ka përgatitur "Doracak për Publikimin Proaktiv të Informacioneve", "Udhëzues për Transparencë Proaktive", si dhe "Udhëzues për Publikimin Proaktiv të Informacioneve me Karakter Publik për funksionarët ose udhëheqësit".

Procedura për ushtrimin e të drejtës karakterizohet me afate të shkurtra të përcaktuara me ligj, në të cilat ushtrohet e drejta e qasjes, pra një afat prej 5 ditësh për njohjen me përmbajtjen e informacionit të kërkuar me kërkesë gojore; një periudhë prej 20, pra 30 ditë për përgjigjen e kërkesës së kërkuesit; një periudhë prej tre ditësh për plotësimin e një kërkesë jo të plotë për qasje të lirë; një periudhë prej dhjetë ditësh për një përgjigje nga poseduesi i informacionit pas marrjes së një kërkesë të re; një

periudhë prej tre muajsh gjatë së cilës kërkuesi nuk mund të kërkojë informacion të njëjtë ose të ngjashëm nga një posedues i cili tashmë i është përgjigjur pozitivisht kërkesës; afat prej pesëmbëdhjetë ditësh për të drejtën e ankesës në Agjenci; afat prej 15 ditësh për Agjencinë për të vendosur për ankesën e paraqitur.

Ligji për Qasje të Lirë në Informacion ka vendosur edhe instrumente për thjeshtimin e mënyrës së ushtrimit të së drejtës, ndër të cilat janë: forma; fletën e kostos për përcaktimin e shumës së kostove materiale; lista e informacionit publik; personi zyrtar për ndërmjetësim me informacione; është krijuar lista e poseduesve të informacionit dhe autoriteti dytësor, Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacion, e cila vendos për ankesat në procedurë nëse e drejta për qasje të lirë është e kufizuar.

Formulari paraqet formularin e paraparë të kërkesës për qasje të lirë në informata nga Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informata Publike. Ajo që e karakterizon këtë procedurë të veçantë është përjashtimi nga detyrimi i kërkuesit për të justifikuar kërkesën për arsyet pse kërkon informacionin.

Instrumenti i dytë për lehtësimin dhe realizimin e të drejtës së qasjes së lirë është krijimi i një liste të informacionit publik. Kjo listë është obligim për poseduesit e informacionit që ta përgatisin atë si një katalog apo indeks të informacionit që disponojnë dhe duhet të publikohet në mënyrë që të jetë lehtësisht e kapshme për publikun, nëpërmjet faqes në internet, tabelës së njoftimeve etj., pra që qytetarët të mund të informohen se çfarë lloj informacioni ka secili posedues i informacionit.

Operacionalizimi i parimit të orientimit në shërbim të administratës, i vendosur si parim bazë i Ligjit për procedurën e përgjithshme administrative, bëhet përmes nenit 8 të ligjit për qasje të lirë në informacione me karakter publik, d.m.th. përmes detyrimit të poseduesit e informacionit të përcaktojnë një person zyrtar për ndërmjetësim me informacione dhe të informojnë publikun për këtë. Është detyrë e zyrtarit të ndihmojë kërkuesit në bërjen e kërkesave për qasje në informacion. Ky zyrtar duhet ta përcjellë kërkesën brenda vendit dhe të sigurojë që kërkesave t'u përgjigjet në kohën e duhur.

Lista e poseduesve të informacionit është një katalog me të dhëna për poseduesit e informacioneve dhe të dhëna për zyrtarët, i cili përgatitet, përditësohet dhe publikohet rregullisht nga Agjencia për qasje të lirë në informacione publike.

Një instrument për lehtësimin dhe realizimin e të drejtës së qasjes së lirë është përcaktimi i sasisë së kostove materiale për të cilat mund të kërkohet kompensimi, të cilat kanë ndodhur për shkak të dhënies së informacionit. Ligji për Qasje të Lirë parasheh që Qeveria të miratojë një akt me të cilin do të përcaktohet kompensimi për shpenzimet materiale për informacionin e dhënë, përkatësisht për transkriptin e marrë, fotokopjen ose regjistrimin elektronik. Kjo mënyrë e barazimit të kostove materiale për të gjithë poseduesit e informacionit është një kufizim i arbitraritetit të poseduesve, të cilët, duke dashur të fshehin disa informacione, mund të caktojnë një shumë të lartë që do të pengonte kërkuesit e informacionit.

Së fundi, si veçanërisht i rëndësishëm në ofrimin e një procedure ekonomike (pa kosto), të shpejtë dhe efikase për ushtrimin e së drejtës për qasje të lirë në informacion, Ligji për Qasje të Lirë në Informacion themeloi Agjencinë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacion (teksti në vijim: Agjencia), si autoritet dytësor, i cili, ndër të tjera, vendos për ankesat kundër vendimeve me

të cilat poseduesit huthën poshtë ose refuzuan kërkesën për qasje në informacion. Agjencia për shkak të kompetencës së saj domethënëse për t'u kujdesur për zbatimin e ligjit, kryen një sërë detyrash të përcaktuara me ligj, gjegjësisht ndërmerr aktivitete në planin e edukimit të poseduesve, promovon të drejtën e qasjes së lirë, zhvillon politika dhe jep udhëzime në lidhje me ushtrimin e së drejtës, përgatit raport vjetor për punën e tij, zhvillon procedurën e kundërvajtjes etj.

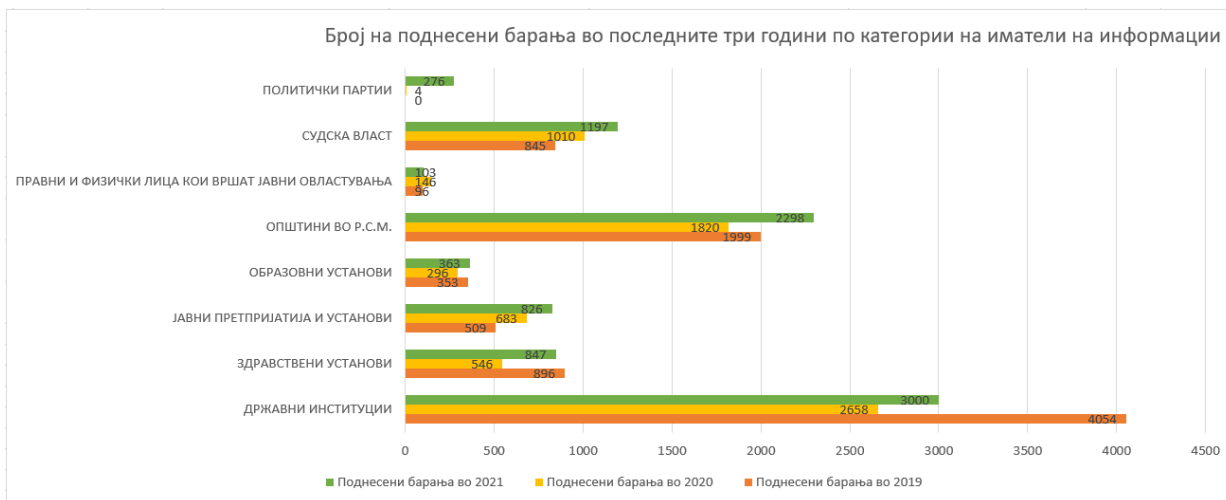
Nga rregulli i qasjes së lirë në informacione me karakter publik, ekzistojnë përjashtime dhe kufizime për një lloj informacioni të caktuar, pra për informacionin që, nëse disponohet për publikun e gjerë, mund të kërcënojë interesin që mbrohet. Përkatësisht, përjashtimet i referohen 1) informacionit të klasifikuar me shkallë të përshtatshme të klasifikimit; 2) të dhënat personale, zbulimi i të cilave do të nënkuptonte shkelje të mbrojtjes së të dhënave personale; 3) informacione, dhënia e të cilave do të nënkuptonte shkelje të konfidencialitetit të procedurës tatimore; 4) informatat e marra ose të përpiluara për hetim, procedurë penale ose kundërvajtëse, për zbatimin e procedurës administrative dhe civile, dhënia e të cilave do të kishte pasoja të dëmshme për rrjedhën e procedurës; 5) informacion që kërcënon të drejtat e pronësisë industriale ose intelektuale. Si rezultat i standardeve ndërkombëtare dhe ligjit maqedonas, përjashtimet nuk janë absolute, gjegjësisht është përcaktuar se për të refuzuar qasjen, poseduesit duhet të bëjnë testin e dëmshmërisë, me të cilin do të përcaktohet nëse do të ketë pasoja në interesin që mbrohet janë më pak se interesi publik që do të arrihej me publikimin e informacionit. Përveç kësaj, ligji rregullon mundësinë e ndarjes së informacionit të mbrojtur nga një dokument pa rrezikuar sigurinë e tij, dhe për t'i mundësuar kërkuesit që të familjarizohet me përmbajtjen e pjesës tjetër të dokumentit (qasje e pjesëshme). Për aplikimin e duhur të testit të dëmshmërisë, Agjencia ka publikuar Doracakun për zbatimin e testit të dëmshmërisë.

4. Shënime nga zbatimi i Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik në Raportet Vjetore të Agjencisë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik

Sipas të dhënave nga Raportet Vjetore zyrtare të Agjencisë për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, në periudhën 2020-2021. Janë paraqitur gjithsej 16,073 kërkesa për qasje të lirë në institucione, pra 7,163 në vitin 2020. dhe 8,910 në 2021. Krahasuar me 2019 në të cilin janë paraqitur 8752 kërkesa, pasi viti i fundit në të cilin është aplikuar një ligj që ka pushuar së vlefshmi, ende nuk ka tregues të një përmirësimi të dukshëm të punës së poseduesve në drejtim të transparencës aktive, gjë që do të ndikonte në uljen e transparencës reaktive.

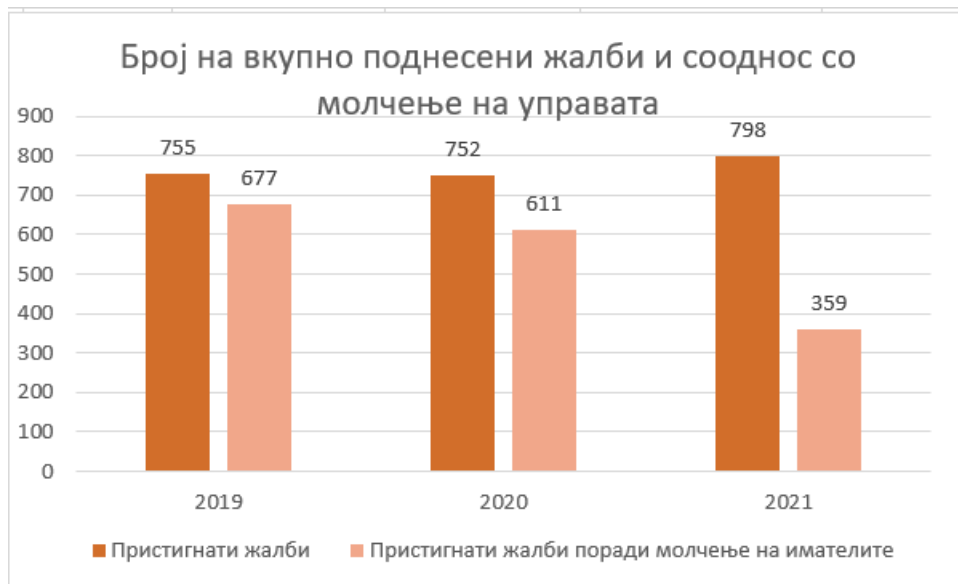
Edhe pse duhet theksuar aktivitetet e ndërmarra nga Agjencia në drejtim të lehtësimit të paraqitjes së kërkesave për qasje të lirë dhe rritjes së transparencës së institucioneve. Gjegjësisht, janë krijuar dy platforma, një e-portal për poseduesit, i cili pritet të ngrejë në një nivel më të lartë bashkëpunimin e Agjencisë me poseduesit e informacionit, si dhe një e-portal për kërkuesit, në të cilin ata do të mund të paraqesin një kërkesë elektronike tek poseduesit ose një ankesë, nëse nuk marrin përgjigje për kërkesën e tyre brenda afatit të përcaktuar ligjor.

Grafiku 1. Numri i kërkesave të paraqitura për qasje të lirë në informacione në vitin 2019, 2020 dhe 2021.

Trendi i ankesave të paraqitura nuk ka ndryshuar në tre vitet e fundit, megjithëse ka një përmirësim të numrit të ankesave të paraqitura për shkak të heshtjes së administratës në vitin 2021 për të cilat të dhënat janë analizuar në Raportin Vjetor për punën e Agjencisë. Përkatësisht, në vitin 2021, 44,9% e ankesave të paraqitura janë për shkak të heshtjes së administratës, ndërsa në vitin 2020 kjo përqindje ishte 81,25%, pra 89,66% në vitin 2019. Me heshtjen e administratës, institucionet nuk lejojnë qasje në informacionin e kërkuar dhe shpërfillin të drejtën e qytetarëve.

Grafiku 2. Numri i ankesave të paraqitura në total në lidhje me ankesat e paraqitura për shkak të heshtjes së administratës

Në bazë të mënyrës se si ka vepruar Agjencia në tre vitet e fundit pas ankesave të poseduesve, mund të konstatohet se në një përqindje të madhe ka vendosur pozitivisht dhe ka urdhëruar apo obliguar poseduesit e informatave që të veprojnë sipas kërkesës. Megjithatë, nëse urdhri i poseduesve për të

vepruar sipas kërkesës nuk shoqërohet me një mekanizëm që do t'u japë informacionin në mënyrë të besueshme dhe të shpejtë poseduesve, kjo vë në pikëpyetje realizimin e kësaj të drejte. Epo, në vitin 2020. Agjencia mori 26 vendime meritore, dhe në vitin 2021. 35 zgjidhje meritore.

Ligji përcakton kompetencat e Agjencisë për zhvillimin e procedurës kundërvajtëse dhe shqiptimin e sanksioneve kundërvajtëse. Në vitin 2020 Agjencia ka filluar 10 procedime kundërvajtëse, dhe tashmë në vitin 2021. ka kryer gjithsej 344 procedura zgjidhjeje dhe ka trajtuar 279 lëndë për kundërvajtje.

Tabela 1. Struktura e vendimeve të marra nga autoriteti i shkallës së dytë në vitin 2019, 2020. dhe 2021.

Struktura e Vendimeve të Agjencisë	2019	2020	2021
Vendime me të cilat ankesa miratohet dhe obligohet që poseduesi të veprojë sipas kërkesës	237	229	166
Vendime me të cilat ankesa miratohet dhe detyrohet që poseduesi të veprojë sipas kërkesës	107	10	29
Vendime me të cilat ankesa rrefuzohet si e pabazë	18	46	24
Vendime me të cilat ankesa hudhet poshtë si jo në kohë / e lëshuar / para kohe	14	91	61
Vendime me të cilat ankesa miratohet dhe lënda kthet përsëri në proceduim para organit të shkallës së parë	23	81	116
Vendime me të cilat ndërpritet proceduera për Ankesën për shkak të tërheqjes apo për shkak të përgjigjes së marë ndërkohë apo me vonesë	58	287	437

Lidhur me strukturën e kërkuësve ndër vite, mund të konkludohet se organizatat e shoqërisë civile në një numër shumë më të madh (mbi 76% në vitin 2021) paraqesin kërkesa dhe ankesa për qasje të lirë në informacione me karakter publik, gjë që konfirmon se qytetarët ende ata nuk e njohin sa duhet ligjin, pra nuk e praktikojnë këtë ligj. Për sa i përket njohjes me të drejtën për qasje të lirë dhe përdorimin e saj nga qytetarët, Agjencia vëren nga analiza e ankesave të marra prej saj, se “qytetarët zakonisht paraqiten si kërkues informacioni, pra si ankues, vetëm në situatat në të cilat ata iu drejtohen dispozitave ligjore për realizimin e disa interesave personale, që rrjedhin nga një ligj tjetër material, i cili rregullon një çështje juridike të ndryshme”. Vitet e fundit, nuk është bërë asnjë hulumtim në një mostër përfaqësuese të qytetarëve për të përcaktuar arsyet pse ata nuk e përdorin Ligjin për të realizuar të drejtën e tyre për qasje të lirë.

Megjithatë, për të bërë një ndryshim domethënës dhe për të përmirësuar sistemin për qasje në informacion në tërësi, në mënyrë që kompetencat të zbatohen plotësisht nga Agjencia, është e nevojshme të rritet buxheti për punën e Agjencisë dhe të forcohe kapacitetet njerëzore. Duke qenë se realizimi i të drejtës së qasjes në informacione me karakter publik ndikon në transparencën dhe përgjegjshmërinë e institucioneve, sa më i lartë niveli, aq më pak shanset për sjellje korruptive tek poseduesit e informacionit dhe kjo ndikon në rritjen e integritetit të institucioneve. Në vitin 2021 Agjencia kishte buxhet të përgjithshëm prej 16.287.000 denarë, nga të cilat kishte shpenzime në vlerë prej 11.223.164 denarë, ndërsa në vitin 2020 Buxheti ishte 15.363.000 denarë, nga të cilat kishte shpenzime në vlerë prej 11.434.360 denarë, kryesisht për paga dhe kompensime, shërbime komunale dhe mirëmbajtje të vazhdueshme.

5. Problemet dhe sfidat e identifikuar nga personat zyrtarë dhe shoqëria civile në zbatimin e Ligjit për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik

Janë organizuar dy debate (fokus grupe) me qëllim të kryqëzimit të gjetjeve nga zbatimi i Ligjit, të cilat janë identifikuar nga Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, me përvojat e poseduesve të informacionit dhe kërkuarit. Njëra me zyrtarë për ndërmjetësimin e informacionit dhe tjetra me përfaqësues nga shoqata dhe fondacione, për të evidentuar problemet dhe sfidat në zbatimin e Ligjit, pra në ushtrimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakteri publik. Problemet dhe sfidat e identifikuar shtjellohen individualisht dhe jepen konkluzione për gjendjen e zbatimit në praktikë.

Persona zyrtarë tek poseduesit e informacioneve

1. Mungesa e procedurave të brendshme që do të përshpejtojnë komunikimin e brendshëm me poseduesin e informacionit, si dhe mungesa e trajnimit për njohjen me ligjin dhe detyrimet që rrjedhin prej tij për shumicën e punonjësve të poseduesit të informacionit.

Ligji për qasje të lirë në informacione me karakter publik i detyron poseduesit e informacionit aktivitete të caktuara për të lehtësuar zbatimin e tij, si caktimi i një personi zyrtar për të ndërmjetësuar informacionin, publikimi i listës së informacionit, publikimi proaktiv i kategorive të caktuara të informacionit, përcaktimi i një dhome të veçantë për inspektim. Poseduesit e informacionit kanë zbatuar aktivitete të caktuara për të respektuar Ligjin dhe për të mundësuar zbatimin më efektiv të tij.

Megjithatë, përveç këtyre detyrave të përcaktuara ligjore, për zbatimin e plotë të ligjit, zyrtarët identifikojnë se nevojiten aktivitete shtesë, siç është, për shembull, futja e një procedure të brendshme për secilin posedues të informacionit për t'iu përgjigjur kërkesave dhe trajnime për shumica e punonjësve të poseduesit të informacionit për njohjen me detyrimet që rrjedhin nga ligji. Ata theksojnë se "nga arkivi duhet një javë që kërkesa të arrijë te personi zyrtar", dhe më pas për ditë me radhë "bëjnë biseda derë më derë" individualisht me kolegët për të identifikuar se cili departament ka informacionin e kërkuar.

Dhe nga përvoja e deritanishme e poseduesve, ata theksojnë se poseduesit i përgjigjen kërkesës në fund të afatit, pra në ditën e 20-të. Dhe sipas një eksperience tjetër të një kërkuesi, ata kanë marrë përgjigje për kërkesat pas gati një viti pyetjesh të parashtruara, gjë që nuk u ka sjellë dobi realisht. Pra, ata konsiderojnë se kjo është edhe një arsye për futjen e një procedure të brendshme mes poseduesve, e cila do të mundësojë komunikim dhe procesim më të mirë të kërkesës nga zyrtarët te personat përkatës në institucion, pastaj përsëri te zyrtari, në mënyrë që kërkuesi mundet që më shpejt në afatin ligjor të marrë përgjigjen e kërkesës.

Kështu mund të konstatohet se mungojnë procedurat e brendshme: (a) të cilat do të rregullojnë procedurën nga marrja e kërkesës deri në paraqitjen e përgjigjes me afate dhe personat përgjegjës, si dhe (b) do të parashikojnë personat përgjegjës të cilët do të paraqesin informacione të reja që ata krijojnë ose janë në dispozicion të poseduesit, Departamentit të Komunikimit ose personave të IT-së, në mënyrë që ato të publikohen menjëherë dhe në mënyrë aktive pa u kërkuar më parë. Paralelisht me këtë, konkluzioni është se është e nevojshme të rritet numri i trajnimeve për shumicën e të punësuarve nga poseduesit e informacionit.

2. Personat zyrtarë tek poseduesit e informacioneve identifikojnë vështirësi në implementimin e Ligjit për shkak të kërkesave jo precize të cilat i marrin nga kërkuesi

Poseduesit e informacionit identifikojnë se shumica e vështirësive lindin nga kërkesat e pasakta të kërkuësve. Kjo mangësi, nga njëra anë, mund të kapërcehet nga dispozita ligjore dhe mundësia që personi zyrtar t'i kërkojë kërkuetit plotësimin e kërkesës. Nga ana tjetër, ky problem i identifikuar, duke marrë parasysh orientimin në shërbim të poseduesve ndaj kërkuësve, mund të tejkalohet me një qasje komplekse, d.m.th.: (a) të krijohet një listë informacioni në formën e një katalogu ose indeksi me të gjitha informacionet nga kategoritë dhe sektorët që i krijojnë, pra i disponojnë ato, gjë që do t'i ndihmojë kërkuetit të kuptojnë se çfarë informacioni zotërojnë poseduesit; (b) të krijojë një procedurë të brendshme që do të ndihmojë shpejt zyrtarin të identifikojë se cili departament krijoi ose ka një lloj

informacioni të tillë me poseduesin; dhe (c) të zbatohen fushata edukative për tejkalimin e mungesës së informimit të qytetarëve.

3. Numri i trajnimeve të zhvilluara të avancuara dhe të vazhdueshme për personat përgjegjës dhe zyrtar me poseduesit e informacionit është i pamjaftueshëm.

Agjencia ka autoritetin ligjor për të ndërmarrë aktivitete në drejtim të edukimit të poseduesve të informacionit për të drejtën për qasje të lirë në informacion. Në vazhdimësi zhvillon trajnime falas, por vetëm në vitin 2021. ndonëse kanë ftuar 529 zyrtarë nga gjithsej 1445 posedues të informacionit, vetëm 237 kanë shprehur interes për trajnime. Ndërsa, 355 posedues të informacionit nuk kanë shfaqur interesim për të ndjekur trajnimet. Zyrtarët pajtohen që vetëm me trajnime tematike të avancuara dhe të vazhdueshme, të cilat do t'i mbulojnë personat përgjegjës dhe zyrtarë me poseduesit e informacionit, do të tejkalohej vështirësitë në zbatimin e Ligjit, prandaj konstatohet se është e nevojshme që këto trajnime të bëhen të detyrueshme. Lidhur me këtë, në pikën 6 më poshtë, jepet shpjegimi për nevojën e ndryshimit të qasjes në arsim nga Agjencia ndaj poseduesve.

4. Lista e informacionit nuk është krijuar në formën e një katalogu ose indeksi me të gjitha informacionet sipas kategorive dhe sektorëve të krijuar dhe të disponueshme për poseduesit e informacionit.

Në epokën e sistemeve të avancuara të informacionit dhe komunikimit, institucionet shtetërore duhet t'i përdorin ato në një mënyrë që do të kontribuojnë në një shpërndarje më gjithëpërfshirëse dhe efikase të informacionit të rëndësishëm për qytetarët. Agjencia thekson se vetëm një numër i vogël i poseduesve të informacionit kanë përmbytur detyrën për të krijuar një listë informacioni në një nivel të lartë, domethënë, një numër i vogël kanë vepruar në përputhje me Nenin 10 dhe Lista e tyre e Informacionit përmban të gjithë informacionin që lind nga kompetencat e poseduesit, si dhe përmban lidhje me të gjithë informacionin që ata kanë. Po ashtu, Agjencia thekson se kur forcohet transparenca aktive, si në këto raste, atëherë pretenduesit nuk bëjnë ankesa ndaj këtyre poseduesve të informacionit. Prandaj, në këtë kuptim, lista e informacionit duhet të tregojë përkushtim të plotë për publikimin e rregullt të të gjitha informacioneve me karakter publik, gjë që do të nxisë transparençën aktive.

Siç shihet nga Indekset për transparençë aktive, në tre vitet e fundit poseduesit kanë rritur në masën më të madhe numrin e informacionit në dispozicion të qytetarëve në ueb faqet që publikohen vetë (transparenca aktive). Por pavarësisht kësaj, një numër i madh kërkesash me qasje reaktive pranohen përgjithësisht nga institucionet shtetërore, objektet shëndetësore, komunat dhe gjyqësori (82% e totalit të kërkesave të paraqitura në vitin 2021 dhe 84% e totalit të kërkesave të paraqitura në vitin 2020 i drejtohen këta posedues).

Pra, mund të konkludohet sërish se vetëm me transparençë aktive të avancuar, presioni do të ulet me një qasje reaktive ndaj poseduesit të informacionit.

5. Mungesa e personelit tek poseduesit e informacionit për të mundësuar qasje të pjesëshme në informacion në vëllime më të mëdha informacioni

Mënyra e dhënies së informacionit të kërkuar kërkuarit është e rregulluar me ligj. Poseduesi është i detyruar t'i japë kërkuarit informacionin në formën e kërkuar, përveç rastit kur informacioni i kërkuar

ekziston në një formë të paracaktuar dhe është në dispozicion të publikut dhe nëse është më e favorshme që kërkuesi të japë informacionin në një formë të ndryshme formularin se sa kërkohet, për të cilin poseduesi i informacionit shpjegon arsyen e kësaj mënyre të dorëzimit. Në rastet kur kërkuesi kërkon një fotokopje të informacionit që është më i madh dhe përmban të dhëna personale, zyrtarët identifikojnë një problem me të cilin përballen dhe pamundësinë për të siguruar qasje në informacionin e kërkuar. Gjegjësisht, në këto raste, për të mundësuar qasje të pjesshme, nga përvoja thonë se nevojitet bashkëpunim më i madh apo staf shtesë ndërmjet poseduesve për të mundësuar ndarjen e informacionit të mbrojtur, duke siguruar qasje të pjesshme. Konkluzioni është se për mënyrat e ofrimit të një qasjeje të pjesshme, për të cilën kërkuesit theksojnë se pothuajse nuk kërkohet asnjëherë, ajo mund të aktualizohet përmes trajnimeve tematike, të cilat rezultojnë të nevojshme si për personat përgjegjës ashtu edhe për personat zyrtarë.

6. Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik nuk ka buxhet për zbatimin e plotë të kompetencave të saj, përkatësisht ka kapacitete modeste për të monitoruar respektimin e publikimit aktiv të informacionit dhe nuk ka mekanizma për të udhëzuar poseduesit të promovojnë transparencën aktive

Nga dita e themelimit të Agjencisë, shteti i siguron asaj buxhet vetëm për paga, kontribute, shpenzime të përgjithshme dhe një shumë të vogël për shërbimet kontraktuale. Agjencia vazhdimisht në Raportet e saj Vjetore thekson se për shkak të burimeve të pamjaftueshme financiare përballtet me vështirësi në zbatimin e kompetencave të saj dhe këto probleme i kapërcen përmes bashkëpunimit me palët e interesuara vendore dhe ndërkombëtare në fushën e qasjes në informacione me karakter publik.

Problem shtesë është edhe numri i vogël i të punësuarve në Agjenci. Pra, edhe pse kanë kaluar 15 vjet nga miratimi i Ligjit për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, ende nuk ka qasje sistematike për matjen e transparencës aktive, përveç aktiviteteve që kryhen përmes Indeksit të Transparencës së Shoqërisë Civile. Dy masa të synuara janë parashikuar në Strategjinë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit (2021-2025) për të forcuar mbikëqyrjen nga Agjencia në lidhje me publikimin aktiv të informacionit nga prokurimet publike dhe aktet për organizimin, sistemimin dhe punësimin të parashikuara në ligj, zbatimin e të cilit vonohet.

Prandaj, konkluzioni është se ka kaluar mjaft kohë nga themelimi i sistemit për qasje të lirë në informacion, në të cilin janë organizuar trajnime falas për poseduesit e informacionit. Prandaj, është e nevojshme, nga njëra anë, të forcohet kapaciteti financiar i Agjencisë, dhe nga ana tjetër, të tregohet një përkushtim për përmirësimin e sistemit për qasje të lirë në informacion nga poseduesit, pra kostot për trajnim, pra, për edukimin e poseduesve në të ardhmen të përballohet nga poseduesi i informacionit. Pronari duhet të rimbursojë kostot për trajnimet që i referohen mbulimit të kostove aktuale të nevojshme për organizimin dhe zhvillimin e trajnimeve për qasje të lirë. Gjithashtu, janë të nevojshme më shumë burime financiare për Agjencinë në mënyrë që të mund të forcojë kapacitetet e saj njerëzore dhe të realizojë kompetencat e saj në tërësi, si monitorimi i transparencës aktive, ngritja e kapaciteteve të punonjësve, promovimi i të drejtës për qasje të lirë etj. Me rritjen e financave dhe burimeve njerëzore, Agjencia do të mund të punojë në edukimin e poseduesve të informacionit dhe të monitorojë proaktivitetin e poseduesve të informacionit publik, bazuar në Standardet e Transparencës dhe përmes aplikimit të Metodologjisë për përcaktimin e indeksit të transparencës.

7. Mungesa e kompetencës së Agjencisë për të mbikëqyrur ligjshmërinë e aktiviteteve të ndërmarra në realizimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik.

Efikasiteti në ushtrimin e të drejtës për qasje në informacion është i rëndësishëm sepse shumë shpesh vetë ushtrimi i qasjes në informacion lidhet më vonë me ushtrimin e ndonjë të drejte tjetër. Po të kemi parasysh se pas 15 vitesh nga krijimi i kuadrit ligjor, Agjencia vendos në favor të paditësve në më shumë se gjysmën e rasteve dhe në disa vite edhe 80% e ankesave zgjidhen në favor të paditësve. , mund të konstatohet se ekzistenca e Agjencisë është e rëndësishme për funksionimin efektiv të sistemit të qasjes në informacion, por nuk mund të thuhet se sistemi funksionon në mënyrë efikase. Prandaj, për të kontribuar në një sistem efikas në tërësi, konkluzioni është se Agjencia duhet të forcohet me kompetenca në drejtim të mbikëqyrjes së ligjshmërisë së aktiviteteve të ndërmarra në ushtrimin e së drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik.

8. Poseduesit e informacionit nuk i përmbushin obligimet e tyre ligjore për të dorëzuar raporte vjetore për zbatimin e Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik.

Agjencia regjistroi se në vitin 2021 Numri i raporteve vjetore të dorëzuara për punën e poseduesve të informacionit nga gjithsej 1,445 posedues të informacionit, Raporti vjetor për zbatimin e ligjit është dorëzuar nga 1,334 posedues, gjegjësisht 92,32% për qind nga numri i përgjithshëm. 111 institucione, ose 7.68% e poseduesve të informacionit, nuk kanë përmbushur detyrimin ligjor. Krahasuar me 2020 kur 78.61% përmbushën detyrimin ligjor, është një përmirësim solid. Por këto raporte nuk përmbajnë detaje të dhëna nga zyrtarët për arsyet për të cilat ata refuzojnë kërkesat për qasje të lirë. Nga përmbajtja e Raporteve, Agjencia në thelb duhet të planifikojë Programin Vjetor të Punës, por nga të dhënat e pakta që Agjencia i merr nga poseduesit, nuk ekziston një mundësi e tillë. Prandaj, po aq të rëndësishme janë edhe hulumtimet e organizatave të shoqërisë civile që monitorojnë zbatimin e së drejtës për qasje në informacion në nivel vjetor.

Për të përmirësuar përmbajtjen e Raporteve Vjetore, konkluzioni i zyrtarëve është se është e nevojshme që Agjencia të përgatisë një dokument për mbajtjen e shënimeve të veçanta për kërkesat për qasje të lirë dhe për mbajtjen e Raportit Vjetor me poseduesit, si dhe për portal i krijuar për t'u përdorur si mjet.

9. Shumica e poseduesve të informacionit theksojnë se nuk ngarkojnë kosto materiale për informacionin e dhënë

Ligji parashikon që kërkuesi i informacionit për transkriptin e marrë, fotokopjen ose regjistrimin elektronik të informacionit, paguan kompensim në masën e kostove materiale. Përcaktimi i sasisë së kostove materiale është një instrument për lehtësimin dhe ushtrimin e të drejtës për qasje të lirë, sepse me vetë faktin se ato janë të njëjta për të gjithë poseduesit e informacionit, ndikon në kufizimin e arbitraritetit të poseduesve për të përcaktuar një sasi të lartë për informacionin, i cili do ta pengonte kërkuesin e informacionit të kërkonte informacion.

Nga praktika e deritanishme e zyrtarëve, si dhe e dorëzuesve të kërkesave, janë identifikuar vetëm disa raste në të cilat janë ngarkuar shpenzime materiale. Nga ana tjetër, në vitin 2017 Qeveria miratoi një masë për gazetarët dhe shoqatat e gazetarëve dhe u mundësoi atyre qasje të lirë në informacione me rëndësi të veçantë për gazetarinë hulumtuese nga Regjistri Qendror dhe Agjencia e Kadastrës së Pasurive të Paluajtshme. Me qëllim që të vendoset një ekuilibër për aplikantët e tjerë, veçanërisht për

organizatat e shoqërisë civile me këtë masë për gazetarët dhe për t'u siguruar qasje të lirë edhe atyre, Ligji duhet të parashikojë që përderisa kostot materiale për kostot e kërkuara "nuk kanë një ndikim ekonomik" nuk duhet të ketë për t'u tarifuar.

Kërkues të informacioneve me karakter publik

- 1. Një pjesë e madhe e poseduesve të informacionit ende nuk kanë faqe në internet, gjë që pengon transparencën aktive për kërkuesit dhe ata që kanë faqe interneti nuk investojnë mjaftueshëm në strukturën e IT-së.**

Një problem madhor i vënë në dukje nga kërkuesit është se nga 1455 posedues të informacionit, rreth 600 prej tyre nuk kanë faqe interneti, gjë që paraqet problem për zbatimin e transparencës aktive. Për sa i përket politikave në vend, ndër të tjera, është krijuar një Strategji e të Dhënave të Hapura (2018-2020) dhe një Plan Veprimi dhe Ligji për përdorimin e të dhënave të sektorit publik, i cili përcakton detyrimin e organeve dhe institucioneve të sektorit publik për publikun, publikimin e të dhënave që krijojnë në ushtrimin e kompetencave të tyre në format të hapur. Më pas, në Planin Kombëtar të Veprimit për Partneritet për Qeverisje të Hapur (2021-2023) të gjitha angazhimet ndërthuren me masat për rritjen e grupeve të të dhënave në format të hapur. Nëse e gjithë kjo merret parasysh, atëherë mund të konkludohet se duhet të merret një qasje komplekse për zgjidhjen e këtij problemi të krijuar: (1) është e nevojshme që poseduesit e informacionit të ndajnë burime financiare për krijimin e faqeve të internetit, (2) puna e tyre duhet të jetë e drejtpërdrejtë në atë mënyrë që në punën e tyre të mbledhin të dhëna në formatin e duhur, (3) të fillojnë trajnimin e punonjësve për përdorimin dhe publikimin e të dhënave të hapura dhe më pas të lidhen me masat e parashikuara që janë të nevojshme për të rritur transparencën aktive etj.

- 2. Formatin e informacionit të publikuar në transparencë aktive nuk është në nivel të kënaqshëm krahasuar me angazhimet e "të dhënave të hapura".**

Kërkuesit bien dakord se me dixhitalizimin dhe publikimin e shpenzimeve të buxhetit të shtetit, pas vendosjes së platformës "Financat e Hapura", transparenca është rritur ndjeshëm, gjë që ndikon në zbulimin e abuzimeve të mundshme në shpenzimin e parasë publike. Por kjo mënyrë e praktikimit të platformave të automatizuara për qasje në informacione me karakter publik, pra "qasja në të dhëna të hapura, thonë ata, është ende në një nivel shumë të ulët".

- 3. Nuk ka asnjë praktikë të publikimit aktiv të informacionit që kërkohet vazhdimisht me një qasje reaktive**

U theksua më lart dhe u konkludua se sa më e avancuar të jetë transparenca aktive, aq më i ulët është presioni me një qasje reaktive ndaj poseduesit të informacionit.

Duke pasur parasysh se informacioni buxhetor midis poseduesve të informacionit është me interes të veçantë për kërkuesit dhe së bashku me kategoritë e tjera të informacioneve që kërkuesit kërkojnë në vazhdimësi nga poseduesit, mund të konstatohet se me publikimin e shtuar të tyre, veçanërisht nga komunat, do të ulë ndjeshëm numrin e kërkesave në letër për poseduesit e informacionit.

Sa i përket "vëllimit të informacionit që publikohet në mënyrë aktive, nuk vërehet vëllim i shtuar i informacionit nga institucionet shëndetësore". Në ndryshim nga kjo, një shembull pozitiv i vëllimit të

dokumenteve të publikuara bie në sy gjatë prokurimeve publike. Megjithatë, konkluzioni sipas kërkuësve është se "publikimi aktiv i kategorive të veçanta të informacionit nuk varet nga kërkesat e pranuar më parë, por nga konkluzionet e Qeverisë, me të cilat institucionet janë të detyruara ta bëjnë këtë".

4. Heshtja e administratës është ende problem në realizimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik

Edhe pse kuadri ligjor vlerësohet i kënaqshëm, një përqindje e madhe e ankesave të paraqitura janë për shkak të heshtjes së administratës (në vitin 2021, 44,9% e ankesave të paraqitura ishin për shkak të heshtjes së administratës dhe në vitin 2020 kjo përqindje ishte 81,25 %). Prandaj, interesi i kërkuësve u analizua në kuptimin e kategorive të informacionit që ata më së shpeshti kërkojnë në tre vitet e fundit. Nga analizat e Agjencisë janë evidentuar disa kategori interesi për kërkuësit dhe konkretisht: (a) numri i të punësuarve në organet shtetërore, kostot për shërbime kontraktuale me organet shtetërore, procesverbalet e mbledhjeve, (b) biografite e anëtarëve të bordeve drejtuese dhe mbikëqyrëse, (c) informacione lidhur me planet e detajuara urbanistike, (d) informacione për inspektimet në komuna, (e) informacione për procedurat e prokurimit publik në organet shtetërore dhe komunat, (f) informacione nga institucionet shëndetësore, etj., të cilat janë pjesë e kategorive të informacionit për të cilat poseduesit janë të detyruar të publikojnë në faqen e internetit sipas nenit 10.

Kjo praktikë negative e pronarëve, zbatimi mbeti një "anë e dobët në sistemin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik". Agjencia e nivelit të dytë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në raportet e saj vjetore thekson se heshtja e poseduesve të informacionit është e pranishme, megjithëse ka pasur një përmirësim të dukshëm në vitin e kaluar. Nga treguesit statistikorë të Agjencisë në vitin 2020. ka marrë 229 vendime duke urdhëruar kërkuësin të veprojë sipas kërkesës për shkak të heshtjes dhe në vitin 2021. mori 166 vendime të tilla. Sipas këtyre vendimeve të Agjencisë, poseduesit nuk kanë vepruar në 26 apo 35 raste, për të cilat ka marrë vendime meritore.

Domethënë, ky qëndrim i poseduesit kur ai injoron kërkuësin, e më pas injoron autoritetin dytësor, Agjencinë, për informacion që Agjencia ka vendosur se është informacion publik, nuk duhet të tolerohet më. Prandaj, konkluzioni është se për personin përgjegjës duhet të parashikohet gjobë nëse nuk zbaton vendimin e Agjencisë brenda 15 ditëve nga marrja e tij dhe gjobë për personin përgjegjës nëse nuk e njofton Agjencinë për veprimet e ndërmarra.

Nga ana tjetër, një problem i vënë në dukje nga paditësit është se ligji përcakton një afat prej 15 ditësh që paraqitësi i kërkesës të paraqesë ankesë edhe në rast të heshtjes nga ana e administratës. Ky afat për paraqitjen e ankesës në rast heshtjeje nga ana e administratës është në kundërshtim të plotë me thelbin e këtij instituti. Domethënë, me heshtjen e administratës, një gjë është e qartë dhe e padiskutueshme: ankesa mund të jetë e parakohshme, por kurrë nuk është vonë. Afati për paraqitjen e ankesës fillon pas skadimit të afatit prej 20, pra 30 ditësh për përgjigjen e kërkesës, por nuk përfundon. Aplikanti mund të paraqesë ankesë në Agjencinë e nivelit të dytë për sa kohë që i nevojiten informacionet e kërkuara dhe mendon se i është shkelur e drejta për qasje në të. Ky prezumim ligjor rregullohet nga neni 111 të Ligjit për Procedurën e Përgjithshme Administrative dhe në asnjë paragraf të këtij neni nuk ka afat për paraqitjen e ankesës. Prej atëherë, pa asnjë afat kohor, aplikanti mund të

paraqesë ankesë në Agjencinë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje në Informacione me Karakter Publik. Mirëpo, në Ligjin për qasje në informacione me karakter publik, një dispozitë (e cila ka ekzistuar në vitin 2006, e më pas është fshirë me ndryshimet e ligjit) me afat për paraqitjen e ankesës në heshtje të administratës është "rikthyer". Prandaj, publiku profesionist ka mbajtur qëndrim shumë të prerë që të mos vendoset afat për ankim në heshtjen e administratës dhe të fshihet dispozita.

5. Për një pjesë të madhe të poseduesve të informacionit, përgjegjshmëria varet nga vullneti i personit përgjegjës dhe ligji nuk parashikon shkelje për personin përgjegjës në rastet kur kufizohet e drejta për qasje të lirë.

Duke qenë se niveli i arritur i transparencës dhe llogaridhënies, së bashku, paraqesin tregues të integritetit të institucioneve, parandalojnë dhe ndikojnë në parandalimin e korrupsionit në shpenzimin e parasë publike, pra në prokurimet publike, në kuadrin ligjor për akses të lirë, vend i veçantë i jepet transparencës aktive. Gjithashtu, përmes rritjes së transparencës dhe llogaridhënies së institucioneve, qytetarët kuptojnë më mirë funksionimin e institucioneve, duke i lejuar ato të ndikojnë në krijimin e politikave. Prandaj, kërkuesit theksojnë se qasja e lirë nuk duhet të varet nga vullneti politik, pra nga vullneti i personit përgjegjës. Prandaj, për të mos u lënë në vullnetin e personit përgjegjës, konkluzioni është se është e nevojshme të parashikohet një gjobë për personin përgjegjës për kufizim të pajustificuar të aksesit në informacion.

6. Qasja në informacione me karakter publik po kufizohet gjithnjë e më shumë për faktin se dokumenti përmban të dhëna personale

Praktika e zbatimit të ligjit të hasur nga kërkuesit tregon mungesën e veprimit të poseduesve për të siguruar qasje të pjesërishtme në rastet kur informacioni i kërkuar përmban "të dhëna personale". Kërkuesit theksojnë se në rastet kur kërkohet qasja në informacione që përmbajnë të dhëna personale, poseduesit duhet të vlerësojnë kontekstin në të cilin hasen të dhënat personale dhe të ofrojnë qasje të pjesshme, e cila është e rregulluar si mundësi me ligj. Nga ana tjetër, kërkuesit theksojnë praktikën e deritanishme që vërehet tek poseduesit, e cila është kufizimi i qasjes në informacion në tërësi, pasi "poseduesit konsiderojnë se emri dhe mbiemri i personave të angazhuar me dëmshpërblim nga buxheti i shtetit janë të dhëna Personale". Konkluzioni është se është e nevojshme që poseduesit (dhe personat përgjegjës dhe zyrtarë) të trajnohen përmes praktikës së mëparshme që është ndërtuar nga Agjencia në favor të transparencës ndaj përjashtimeve të parashikuara në ligj.

7. Afati prej 20 ditësh, pra 30 ditë, për t'u përgjigjur kërkesave për qasje të lirë është afati më i gjatë në procedurën e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacion në krahasim me rajonin.

Ligji parashikon detyrimin që poseduesit t'u përgjigjen kërkesave me shkrim "menjëherë dhe jo më vonë se 20 ditë nga dita e marrjes së kërkesës". Për të siguruar një procedurë të shpejtë dhe efikase për ushtrimin e së drejtës për qasje të lirë në informacion, kërkuesit besojnë se duhet të ndiqen praktikatat më të mira ndërkombëtare dhe rajonale për sa i përket kohës së pritjes për një përgjigje ndaj një kërkesë në letër për qasje të lirë, e cila varion nga 7 deri në 15 ditë. U diskutua për nevojën e përcaktimit të një afati më të shkurtër në procedurën e shkallës së parë se afati i mëparshëm prej 20 ditësh, pra 30 ditë për veprim sipas kërkesës, duke pasur parasysh se nga analiza e kërkesave të

kërkuara nga kërkuesit mund të konstatohet se bëhet fjalë për kategori informacioni të cilat duhet të jenë të disponueshme në mënyrë proaktive. Përfundimi është se në vendin tonë duhet të ndërhyhet sërish brenda afatit ligjor, në mënyrë që koha e pritjes të reduktohet nga 20 ditë në maksimum 15 ditë.

8. Kontaktet e zyrtarëve nuk përditësohen dhe adresat zyrtare të postës elektronike të zyrtarëve nuk publikohen në faqet e internetit të poseduesve.

Lista e poseduesve dhe zyrtarëve është një instrument i parashikuar në Ligj për të lehtësuar kontaktin fillestar ndërmjet kërkuesit dhe poseduesit të informacionit në ushtrimin e së drejtës për qasje të lirë. Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik ka detyrim ligjor të krijojë, përditësojë dhe publikojë listën e informacionit. Ligji parasheh gjobë për personin që është përgjegjës për poseduesin e informacionit nëse ai nuk cakton dhe nuk i jep publikut informacione për zyrtarin. Nga përvoja e kërkuesve dhe vërejtjet e dhëna që ka marrë Agjencia, vihet në pah një problem që shfaqet tek poseduesit sepse ata nuk i përditësojnë rregullisht të dhënat për zyrtarët e ndryshuar dhe as nuk e njoftojnë Agjencinë për këtë. Gjithashtu, një pjesë e madhe e poseduesve në kontaktet e zyrtarëve nuk e tregojnë adresën zyrtare të e-mail të zyrtarit. Parashtruesit pajtohen se problemi mund të tejkalohet me konstatimin e kundërvajtjes për personin përgjegjës i cili nuk e njofton Agjencinë për ndryshimet në lidhje me personin zyrtar.

9. Në nivel lokal nuk ka edukim të mjaftueshëm të zyrtarëve, si dhe të punonjësve të tjerë për obligimet dhe mënyrën e veprimit sipas ligjit.

Ka ende një lidhje mes nivelit të arsimimit të zyrtarëve në varësi të "hierarkisë" së institucioneve. Në nivel qendror ka më shumë arsimim dhe përgjegjshmëri më të madhe në lidhje me kërkesat për qasje të lirë, ndërsa në nivel lokal, veçanërisht pas shkollave dhe kopshteve, ato përgjithësisht janë të padisponueshme për kërkuesit. Konkluzioni i përgjithshëm është se zyrtarët "ende nuk e njohin sa duhet Ligjin, dhe rrjedhimisht ka nevojë për të vazhduar punën aktive në fushën e arsimit, përmes trajnimeve shtesë dhe ngritjes së kapaciteteve, si në nivel qendror ashtu edhe në atë lokal".

10. Përcjellja sipas ligjit pothuajse asnjëherë nuk zbatohet nga poseduesit e informacionit

Parimi i ndihmës ndaj kërkuesit injorant në sistemin e qasjes së lirë në informacion është paraparë sipas parimit të Ligjit për procedurën e përgjithshme administrative, në kuptimin që organi që udhëheq procedurën siguron që mosnjohja dhe mosdija e palës dhe të tjerëve personat që marrin pjesë në procedurë nuk janë në dëm të të drejtave që u takojnë. Kjo është arsyeja pse Ligji rregullon nëse kërkesa i drejtohet një poseduesi të papërshtatshëm, d.m.th. poseduesit që nuk ka informacionin e kërkuar, është detyrë e tij brenda 3 ditëve t'ia përcjellë kërkesën poseduesit të informacionit, i cili sipas përmbajtjes së kërkesës është poseduesi i informacionit dhe të njoftojë kërkuesin. Por, kërkuesit theksojnë se në veprimet e kërkuesve nuk respektohet ky detyrim i poseduesve. Për të tejkaluar mosrespektimin e Ligjit, është e nevojshme të parashikohen shkelje të kësaj detyre të poseduesve të informacionit.

6. Rekomandime për përmirësimin e sistemit për qasje të lirë në informacione me karakter publik

Nëse merren parasysh gjendja aktuale dhe problemet dhe sfidat e identifikuara në sistemin për qasje të lirë në informacion, propozimet ndahen në dy drejtime: (1) promovimi i së drejtës për qasje të lirë në informacion duke mundësuar mekanizma dhe aktivitete për të përmirësuar zbatimin e ligjit për të cilin është e nevojshme të ndahen mjete shtesë financiare nga buxheti i shtetit dhe (2) ndryshimet në ligj. Rezultati përfundimtar do të ishte sigurimi i transparencës dhe llogaridhënies më të madhe të institucioneve dhe për qytetarët, rritja e pjesëmarrjes në politikëbërje, rritja e besimit te institucionet dhe sigurisht ushtrimi i të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik.

Më poshtë janë rekomandimet drejtuar politikëbërësve publikë:

(1) Të ndahen **mjete shtesë financiare nga buxheti i shtetit, gjegjësisht të dyfishohet buxheti për punën e Agjencisë**, në mënyrë që ajo të kryejë plotësisht përgjegjësitë e saj, me fokus në:

1.1. Të ndërmerren aktivitete në lidhje me **edukimin e poseduesve të informacionit** për të drejtën e qasjes së lirë në informacion duke rritur numrin e **trajnimeve bazë** në nivel vjetor për poseduesit e informacionit, përmes të cilave **personat përgjegjës dhe zyrtarët** duhet të kuptojnë se informacioni që ata krijojnë dhe me të cilin janë në dispozicion të poseduesve dhe i përkasin publikut. Krijimi i **trajnimeve tematike të avancuara dhe të vazhdueshme** me përvoja nga praktika ndërkombëtare dhe vendase me fokus në trajnimet për zbatimin e testit të dëmshmërisë gjatë përgjigjes së kërkesave dhe refuzimit të qasjes në rastet kur informacioni i kërkuar përmban "të dhëna personale" (neni 6), dhe lidhur me qasjen e pjesërishme (neni 7); trajnime për përgatitjen dhe **përditësimin dhe publikimin e duhur të Listës së informacioneve me karakter publik**, në formën e një katalogu informacioni që rrjedh nga autoriteti i poseduesit, dhe përmbajtja i referohet lehtësisht dhe shpejt me lidhje me të gjithë informacionin që disponon poseduesi (nenet 9 dhe 10);

1.2. Të kujdeset për zbatimin e dispozitave të ligjit, përkatësisht të forcojë Agjencinë me kapacitete shtesë njerëzore që: (a) të jetë në gjendje të monitorojë publikimin aktiv të informacionit përmes Indeksit të Transparencës Aktive (neni 10); (b) të përgatisë një detyrë për mbajtjen e shënimeve të veçanta për kërkesat për qasje të lirë nga poseduesit e informacionit, e cila do të përmirësojë përmbajtjen e Raporteve Vjetore, ku do të deklarohen arsyet e refuzimit të qasjes me mundësinë e analizimit dhe analizës dhe të bëjë propozime për tejkallim në favor të transparencës (neni 36); (c) të përgatisë një raport si bazë për procedurat e brendshme ndërmjet poseduesve të informacionit, me qëllim organizimin e procedurës nga marrja e kërkesës deri në dhënien e përgjigjes, me afate të përcaktuara dhe persona përgjegjës; dhe termi i një procedure të brendshme në të cilën do të sigurohen rregullat, afatet dhe personat përgjegjës për dorëzimin/rrjedhjen e informacionit të ri të krijuar nga poseduesi tek Departamenti i Komunikimit ose tek personat e IT-së në mënyrë që ato të publikohen menjëherë dhe në mënyrë aktive në faqen e internetit të poseduesit; (d) të sigurojë përmirësim të vazhdueshëm të njohurive,

aftësive dhe punës së punonjësve të saj në Agjenci. Gjithashtu, Agjencia duhet të përmirësojë sistemet dhe pajisjet e saj me pajisje informative dhe komunikuese.

1.3. Të **promovohet e drejta për qasje të lirë** në informacione me karakter publik me fushata edukative, me qëllim tejkalimin e mungesës së informimit të qytetarëve, pas së cilës ata do të ushtrojnë më shpesh të drejtën për qasje të lirë në informacion. Tek zyrtarët publikë - mbajtësit e informacionit - fushata edukative për të ndryshuar të kuptuarit se kush e zotëron informacionin.

(2) Të **ndryshohet dhe plotësohet** Ligji për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik, i cili do të rregullonte:

2.1. Të **zgjerohen kompetencat e Agjencisë** për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, si autoritet që është përgjegjës për kujdesin për zbatimin e Ligjit, me qëllim të rritjes së efikasitetit dhe efektivitetit të punës së saj. Të përcaktojë mundësinë e Agjencisë për të mbikëqyrur ligjshmërinë e aktiviteteve të ndërmarra në ushtrimin e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik. Do të kontribuojë në rritjen e transparencës dhe llogaridhënies së institucioneve.

2.2. Të ndërhyhet në afatin ligjor për t'iu përgjigjur kërkesave për qasje të lirë në informacione nga 20 ditë, pra 30, **të ulet koha e pritjes në maksimum 15 ditë**, pra 20 ditë për qasje në informacione të përmasave më të mëdha ose qasje të pjesërishme.

2.3. Dispozitat për **rimbursimin e kostove materiale duhet të riformulohen** në atë drejtim që nëse kostot materiale për informacionin e kërkuar "nuk prekin ekonomikisht" poseduesin, ato as nuk do të ngarkohen.

2.4. Të standardizohen dispozitat që do të përcaktojnë trajnimin e detyrueshëm për personin përgjegjës dhe zyrtar dhe **rimbursimin e kostove të trajnimit** nga poseduesit e informacionit nëse janë dënuar penalisht për shkak se kanë kufizuar të drejtën për qasje në informacionin pa bazë, domethënë nuk kanë ofruar informacion brenda afatit.

2.5. Të **zgjerohet lista e shkeljeve** në mënyrë që të parashikohen gjopa për të gjitha mospërbushjet e detyrave nga poseduesit e informacionit dhe të shtohet në listën e shkeljeve: (1) që personat përgjegjës të gjobiten për kufizim të pajustificuar të qasjes ndaj informacionit; gjobë nëse nuk e zbaton vendimin e Agjencisë brenda afatit të caktuar dhe për këtë nuk e njofton Agjencinë; gjobë nëse nuk i jep në mënyrë të paarsyeshme informacionin brenda afatit të caktuar për veprim sipas kërkesës; gjobë nëse të dhënat për zyrtarin e ndërmjetësimit nuk janë përditësuar dhe nëse ai nuk e ka njoftuar Agjencinë për këtë; (2) gjobë për zyrtarin nëse nuk i jep informacionet në mënyrë të paarsyeshme në afatin e caktuar; gjobë nëse nuk ka ndjekur të paktën një trajnim gjatë vitit kalendarik.

2.6. Të **fshihet afati i caktuar për paraqitjen e ankesës në rastet kur poseduesi i informacionit hesht** dhe nuk vepron brenda afatit ligjor pas kërkesës për qasje të lirë në informacion.

¹ Përmbajtja e tekstit është përgjegjësi vetëm e autorit dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se pasqyron pikëpamjet e donatorit të projektit.

Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut numër: 101/2019 e datës 22 maj 2019.

Rezoluta 59 e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara e miratuar në vitin 1946,

<http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>. Neni 19 i Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut: "Çdokush ka të drejtën e lirisë së mendimit dhe të shprehjes". Kjo e drejtë përfshin lirinë për të mbajtur mendime pa ndikim, si dhe për të kërkuar, marrë dhe dhënë informacione dhe ide përmes çdo mjeti, pavarësisht nga kufijtë."

¹ **Nëpërmjet Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut** të miratuar në vitin 1950, Këshilli i Evropës në nenin 10 garanton lirinë e informimit dhe se: Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe për të marrë dhe për të dhënë informacion ose ide pa asnjë ndërhyrje nga autoriteti publik dhe pavarësisht nga kufijtë kombëtarë. Në fakt, kjo e drejtë i referohet lirisë së shprehjes dhe lirisë së informacionit, e cila shtrihet për të gjithë në mënyrë të barabartë, offline dhe online, dhe duhet të zbatohet në përputhje dhe korrelacion me të drejtat dhe liritë e tjera. Angazhimet e Këshillit të Evropës nuk ndalen me kaq, por vazhdojnë në vitin 2009 me miratimin e Konventës për aksesin në dokumente publike, e cila përfshin një sërë rregullash, por edhe mekanizma monitorues për zbatimin e këtyre rregullave. Konventa e Këshillit të Evropës për Qasjen në Dokumentet Zyrtare, Tromso, 18.06.2009, <https://rm.coe.int/1680084826>.

¹ Që nga themelimi i tij, Bashkimi Evropian ka qenë i përkushtuar dhe ka punuar drejt transparencës dhe llogaridhënies më të madhe të organeve të tij përmes aplikimit dhe garantimit të lirisë së informacionit. Kështu, edhe në **marrëveshjen themeluese të Bashkimit Evropian**, gjendet garancia e aksesit në informacion dhe dokumente publike: "1. Çdo shtetas i BE-së dhe çdo person fizik që banon ose është i regjistruar në një shtet anëtar ka të drejtën e aksesit në dokumentet e Komunitetit Evropian, Këshillit dhe Komisionit, duke respektuar parimet dhe kushtet që do të vendosen në bazën e pikave 2 dhe 3; 2. Parimet dhe kufizimet bazë të bazuara në interesin publik ose privat për aksesin në dokumente do të përcaktohen nga Këshilli, brenda procedurës së vendimmarrjes të parashikuar në nenin 251, brenda dy viteve nga hyrja në fuqi e Traktatit të Amsterdimit; 3. Secili autoritet në fjalë do të miratojë në rregullat e tij të procedurës dispozita specifike në lidhje me aksesin në dokumente."

¹ Në kuadrin e dokumentit më të rëndësishëm në BE, **Traktatit për Funksionimin e BE-së (Traktati i Lisbonës)**, liria e informacionit zë një pozitë shumë të lartë. Liria e informimit është pjesë e **Kartës Evropiane të të Drejtave të Njeriut**, konkretisht në nenin 42, i cili garanton të drejtën e aksesit në dokumente të të gjithë personave fizikë dhe juridikë, qytetarëve të BE-së nga të gjitha institucionet, organet, agjencitë dhe zyrat e BE-së. **Rregullorja nr. 1049/2001** synon të lehtësojë "aksesin sa më të plotë të publikut" në dokumentet e BE-së (veçanërisht në rastet kur institucionet e BE-së veprojnë me kapacitet legjislativ), ndërkohë që - në të njëjtën kohë - përpiqet të ruajë "efikasitetin" e procesit të vendimmarrjes. - krijimi i institucioneve, ruajtja e sekretit të konsultimeve të brendshme dhe shqyrtimi i institucioneve kur është e nevojshme për të ruajtur aftësinë e tyre për të kryer detyrat e tyre (neni 4 (3)). Një nga dokumentet më të rëndësishme që rregullon të drejtën e aksesit të lirë në informacionin e natyrës publike është **Direktiva 2003/98/KE** për ripërdorimin e informacionit nga sektori publik, në dispozicion në <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-legislation-reuse-public-sector-information>

¹ Shih më shumë në **"E drejta për qasje të lirë në informacion"**, nga Dr. Ana Pavlovska-Daneva dhe MSc Elena Davotkova, Shkup 2010, botues "Justinian Prvi" Fakulteti Juridik, Shkup

¹ **Harta e renditjes globale të ligjeve kombëtare të aksesit të hapur, e disponueshme në** <https://www.rti-rating.org/>

¹ **Kushtetuta e Republikës së Maqedonisë së Veriut në dispozicion në** <https://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspx>

¹ Neni 1, paragrafi 2 i Neni 1, paragrafi 2 i Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik

¹ "Gjashtë vjet më vonë: A është plasaritur muri i heshtjes?", Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni, 2013, në dispozicion në https://fosm.mk/wp-content/uploads/publications/Zakoni_pod_lupa_Kniga_6_Raspuka_li_dzidot_od_tishina.pdf

¹ Komisioni Evropian, **Raporti i Progresit të Maqedonisë**, 2012, f.52, në dispozicion në http://aei.pitt.edu/44859/1/Macedonia_2012.pdf

¹ **Prioritetet Urgjente të Reformës, Qershor 2015 Në dispozicion në** https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

¹ Në seancën e 25-të, të mbajtur më 29 gusht 2017, Qeveria miratoi vendim për deklasifikimin e 10 informacioneve të sjella nga Qeveria që janë me interes publik dhe i referohen kontratave për dhënie e ndihmës shtetërore. Në të njëjtën kohë, drejtorët e Agjencisë së Investimeve të Huaja dhe Drejtorisë së Zonave të Zhvillimit Industrial Teknologjik janë ngarkuar për deklasifikimin e informacionit të klasifikuar më parë nga institucioni i tyre, i cili i referohet informacionit dhe kontratave për dhënie e ndihmës shtetërore.

¹ Në **Programin e Punës së Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut 2017-2021**, është konstatuar se reformat për anëtarësim në BE dhe NATO mund të realizohen vetëm në kushtet e një qeverie të përgjegjshme që punon në mënyrë transparente dhe të përgjegjshme. Në atë drejtim, me qëllim të rritjes së transparencës, Qeveria paralajmëroi zbatimin e konceptit të qeverisjes së hapur dhe parimit të transparencës aktive të institucioneve. Programi i punës së qeverisë, http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/ProgramaVlada2017-2020_08062017.pdf

¹ **Njoftimi për fillimin e procesit për përgatitjen e Projektligjit për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit për qasje të lirë në informacione me karakter publik,** https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_ann_detail&itemid=XkoOisEV5ujfCo2W+zupwQ==

¹ Me qëllim të rritjes së transparencës aktive, ndërkohë që po përgatitej teksti i ri i Ligjit për Portin e Lirë, në seancën e 34-të të Qeverisë së RSM-së, u mor vendim për listën e akteve dhe materialeve (21 dokumente, në dispozicion në <http://>

Projekti "Promovimi i Transparencës dhe Përgjegjshmërisë në Administratën Publike"

/vlada.mk /InformaciiJavenKarakter) të cilat ministritë ishin të obliguara t'i publikojnë në ueb-faqet e tyre. Lista e informacionit i referohet të gjitha ministrive (me përjashtim të Ministrisë së Brendshme dhe Ministrisë së Mbrojtjes), duke përfshirë ministrat pa portofol.

¹ Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut numër 101/2019 e datës 22 maj 2019.

¹ **Udhëzime për mënyrën dhe procedurën e zbatimit të Ligjit për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik**, Agjencia për Mbrojtjen e së Drejtës për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik, në dispozicion në <https://aspi.mk/wp-content/uploads/2020/09/%D0%A3%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%A1%D0%9F%D0%98%D0%88%D0%9A.pdf>

¹ **Indeksi i Transparencës Aktive 2021**, Qendra për Komunikim Qytetar, në dispozicion në

<https://www.ccc.org.mk/images/stories/akt21.pdf> и <https://www.aktivntransparentnost.mk/>

¹ Vlerësimi i qeverisjes së mirë në Maqedoninë e Veriut dhe në rajon përmes **Indeksit të Hapjes 2021**, Fondacioni Metamorphosis, në dispozicion në https://metamorphosis.org.mk/aktivnosti_arhiva/procenka-na-dobroto-vladeenje-vo-severna-makedonija-i-regionot-preku-indeksot-na-otvorenost-sobranie-i-izvrshna-vlast-2021/

¹ **Plani Kombëtar i Veprimit për Partneritetin e Qeverisjes së Hapur (2021-2023)**

<https://ovp.gov.mk/%d0%bd%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%be%d0%bd%d0%b0%d0%bb%d0%b5%d0%bd-%d0%b0%d0%ba%d1%86%d0%b8%d1%81%d0%ba%d0%b8-%d0%bf%d0%bb%d0%b0%d0%bd-%d0%b7%d0%b0-%d0%be%d0%b2%d0%bf/>

¹ Agjencia për Mbrojtjen e së Drejtës për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik, në përputhje me kompetencat e saj për rritjen e transparencës aktive të poseduesve të informacioneve me karakter publik, dhe në drejtim të zbatimit konsekuent të dispozitave të Ligjit për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik. Informimi dhe realizimi i të drejtës së qytetarëve për qasje të lirë në informata, ka realizuar katër monitorime në ueb faqet e ndërmarrjeve publike dhe institucioneve nën juridiksionin e komunave, komunave dhe qendrave për zhvillim të rajoneve planore në Republikën e Maqedonisë së Veriut. të institucioneve shtetërore, si dhe të gjykatave themelore, të apelit, Gjykatës Administrative, Gjykatës së Lartë Administrative, Gjykatës së Lartë dhe Këshillit Gjyqësor lidhur me respektimin e nenit 10 të ligjit. Raportet e monitorimit gjenden në linkun e mëposhtëm

<https://ovp.gov.mk/%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%88%d1%82%d0%b0%d0%b8-%d0%b7%d0%b0-%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d1%80%d1%88%d0%b5%d0%bd%d0%b0-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b5%d1%80%d0%ba%d0%b0-%d0%bd%d0%b0-%d0%be%d0%b1%d1%98%d0%b0/>

¹ **Strategjia e Reformës së Administratës Publike, Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës,**

<http://mioa.gov.mk/?q=node%2F4542>

¹ **Strategjia për Transparencë e Qeverisë së Maqedonisë së Veriut (2019-2021), në dispozicion në**

https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/strategii/strategija_za_transparentnost_mk.pdf

¹ Megjithatë, zbatimi i kësaj Strategjie ishte shumë i kufizuar, siç theksohet në "Vlerësimi i nivelit të zbatimit të Planit të Veprimit të Strategjisë së Transparencës Qeveritare (2019-2021)", i disponueshëm në izvestaj_03_izmeni-1.pdf (metamorphosis.org.mk)

¹ **"Transparenca Proaktive: E ardhmja e qasjes në Informacion?"** Nga Helen Darbshire, Botues: Banka Botërore. Në dispozicion në http://siteresources.worldbank.org/WBI/Resources/213798-1259011531325/6598384-1268250334206/Darbishire_Proactive_Transparency.pdf

¹ Të dhënat nga kompetencat e tij që kryen, pra të përcaktuara për të me ligj; të dhënat bazë të kontaktit me pronarin e informacionit; të dhëna për personin zyrtar ose përgjegjës tek mbajtësi i informacionit; detajet bazë të kontaktit për personin zyrtar për informacion ndërmjetësues; të dhënat bazë të kontaktit për një person të autorizuar për raportim të brendshëm të mbrojtur; listën e personave të punësuar nga poseduesi i informacionit me pozitë, postë elektronike zyrtare dhe telefon zyrtar; aktet ligjore dhe nënligjore që i referohen kompetencës së poseduesit të informacionit; organogram për organizimin e brendshëm; planet strategjike dhe strategjitë e punës së bartësve; planet dhe programet vjetore të punës; Buxheti vjetor dhe llogaria përfundimtare; planet vjetore financiare sipas tremujorëve dhe programet për zbatimin e buxhetit; raportit i auditimit; llojet e shërbimeve të ofruara nga mbajtësi i informacionit; listat tarifore për tarifën për lëshimin e akteve reale; mënyrën e paraqitjes së një kërkesë për qasje në informacion; të gjithë dokumentacionin për prokurimet publike, për koncesionet dhe për marrëveshjet e partneritetit publik-privat; propozimin e programeve, programeve, pikëpamjeve, opinioneve, studimeve dhe dokumenteve të tjera të ngjashme që i referohen akteve nën juridiksionin e poseduesit të informacionit; njoftime për publikun, buletinet informative, buletinet zyrtare dhe të tjera; raportet e punës që i dorëzojnë autoriteteve përgjegjëse për zbatimin e kontrollit dhe mbikëqyrjes; të dhëna statistikore për punën, si dhe informacione të tjera, akte dhe masa që ndikojnë në jetën dhe punën e qytetarëve dhe që rrjedhin nga kompetenca dhe puna e poseduesit të informacionit dhe informacione të tjera që rrjedhin nga kompetenca dhe puna e poseduesit. të informacionit

¹ **Udhëzues për publikimin proaktiv të informacionit të natyrës publike për zyrtarët apo drejtuesit, përgatitur në kuadër të projektit "Promovimi i Transparencës dhe Përgjegjshmërisë në Administratën Publike", financuar nga Bashkimi**

European. Në dispozicion në <https://aspi.mk/wp-content/uploads/2021/09/%D0%9D%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%98%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%BE%D0%B4->

[%D1%98%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80-%D0%B7%D0%B0-%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%BA%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B8-%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8-%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B0.pdf](#)

¹ **Manual për zbatimin e testit të dëmit**, i përgatitur në kuadër të projektit “Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike”, financuar nga Bashkimi Evropian. Në dispozicion në <https://aspi.mk/wp-content/uploads/2021/09/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%A2%D0%B5%D1%81%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D1%88%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf>

¹ Të dhënat nga **Raportet Vjetore të poseduesve të informacionit publik** për vitin 2019, 2020 dhe 2021 në format të hapur. Në dispozicion në <https://aspi.mk/%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8/%d0%b3%d0%be%d0%b4%0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8-%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%88%d1%82%d0%b0%d0%b8/>

¹ Në kuadër të projektit “Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike”, financuar nga BE, në të cilin Agjencia është përfutuese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: “Mbështetje e Agjencisë për mbrojtjen e të drejtës së lirë qasje në informacione publike”. janë përgatitur **uebfaqja e re e Agjencisë dhe e-portale për poseduesit dhe kërkuessit e informacionit**.

¹ **Raporti Vjetor 2021, Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacionin Publik, f. 4**, në dispozicion në https://aspi.mk/wp-content/uploads/2022/04/%D0%93%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%BD-%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98_MK.pdf

¹ **Raporti i fundit i një hulumtimi të bërë për të drejtën e qasjes së lirë në informacione publike në Maqedoni është realizuar nga Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni në nëntor 2013**. Në dispozicion në <http://www.fosm.mk/CMS/Files/Documents/istrazuvanje-tajnost-vo-rabotenjeto-mkd-1.pdf>.

¹ Dy debatet (fokus grupet) u organizuan më 5 dhe 6 korrik 2022. nga Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Akses të Lirë në Informacionin Publik në kuadër të projektit IPA2 “Transparenca dhe Përgjegjshmëria e Administratës Publike”, financuar nga BE-ja, dhe zbatuar nga një konsorcium i drejtuar nga PwC.

¹ **Deklarata e një personi zyrtar** për poseduesin e informacionit në një debat/fokus grup për përvojat nga zbatimin i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur në korrik. 5 2022 në kuadër të projektit “Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike”, financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfutuese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: “Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës së lirë. akses në informacionin publik”.

¹ **Deklarata e një kërkuessit** për debat/fokus grup për përvojat nga zbatimin i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 6 korrik 2022. në kuadër të projektit “Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike”, financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfutuese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: “Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës së lirë. akses në informacionin publik”.

¹ Ibid.

¹ **Raporti vjetor i punës 2021**, Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, f. 3 dhe 4, në dispozicion në https://aspi.mk/wp-content/uploads/2022/04/%D0%93%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%BD-%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98_MK.pdf

¹ Shih shënimin e fundit xx dhe xxi.

¹ [Податоци од Годишните извештаи на имателите на информации од јавен карактер за 2021-отворен формат](#), gjindet në <https://aspi.mk/%d0%b4%d0%be%d0%ba%d1%83%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d1%82%d0%b8/%d0%b3%d0%be%d0%b4%0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b8-%d0%b8%d0%b7%d0%b2%d0%b5%d1%88%d1%82%d0%b0%d0%b8/>

¹ Shih shënimin e fundit xx dhe xxi.

¹ **Raporti vjetor mbi zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit (2021-2025)**, i disponueshëm në <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2022/03/Godisen-izvestaj-za-sproveduvanje-na-NS-vo-2021.pdf>

¹ **Plani Strategjik i Agjencisë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacionin Publik me Planin e Veprimt 2021-2025**, në dispozicion në <https://aspi.mk/wp-content/uploads/2021/06/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A8%D0%9A%D0%98-%D0%9F%D0%9B%D0%90%D0%9D.pdf>

¹ **Deklarata e përfaqësuesit të Agjencisë** në një debat/fokus grup për përvojat nga zbatimin i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 5 korrik 2022 . në kuadër të projektit “Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike”, financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfutuese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: “Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës së lirë. akses në informacionin publik”.

¹ **Vendim për përcaktimin e masës së kompensimit për shpenzimet materiale për informacionin e dhënë nga poseduesit e informacionit (Gazeta Zyrtare e RSM nr. 31/2022, datë 08.02.2022)**

Projekti "Promovimi i Transparencës dhe Përgjegjshmërisë në Administratën Publike"

¹ Fletorja Zyrtare e RMV nr. 27/2014

¹ "Thesari i hapur", pra një pasqyrë e shpenzimeve të shtetit" nga Dr. German Filkov, Shkup 2021, në dispozicion në https://fosm.mk/wp-content/uploads/2022/02/studija-na-sluchaj_otvoren-trezor.pdf

¹ Deklarata e një kërkuesi për debat/fokus grup për përvojat nga zbatimi i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 6 korrik 2022. në kuadër të projektit "Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike", financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfituese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: "Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik".

¹ Ibid.

¹ Ibid.

¹ Deklarata e një kërkuesi për debat/fokus grup për përvojat nga zbatimi i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 6 korrik 2022. në kuadër të projektit "Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike", financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfituese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: "Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik".

¹ Shih komentin e Ligjit për qasje të lirë në informacione publike, Fondacioni Shoqëria e Hapur - Maqedoni, 2006 nga Prof. Borçe Davitkovski dhe Prof. Dr. Ana Pavlovska-Daneva

¹ Deklarata e një kërkuesi për debat/fokus grup për përvojat nga zbatimi i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 6 korrik 2022. në kuadër të projektit "Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike", financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfituese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: "Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik".

¹ Deklarata e një kërkuesi për debat/fokus grup për përvojat nga zbatimi i Ligjit të ri për qasje të lirë në informacione publike dhe mundësitë për avancimin e ushtrimit të së drejtës për qasje të lirë në informacionin publik, mbajtur më 6 korrik 2022. në kuadër të projektit "Promovimi i transparencës dhe llogaridhënies në administratën publike", financuar nga BE-ja, në të cilin Agjencia është përfituese e drejtpërdrejtë e aktiviteteve të përfshira në Komponentin 2: "Mbështetje për Agjencinë për mbrojtjen e të drejtës për qasje të lirë në informacione me karakter publik".

¹ Në Republikën e Bullgarisë, afati për t'iu përgjigjur një kërkesë në letër është 14 ditë. Në Republikën e Serbisë, Republikën e Kroacisë dhe Republikën e Bosnjë-Hercegovinës, afati është 15 ditë.

¹ Raporti vjetor i punës 2021, Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacione me Karakter Publik, f. 5, në dispozicion në

https://aspi.mk/wp-content/uploads/2022/04/%D0%93%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%BD-%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98_MK.pdf